

ISLIK DİLİ
ve
KARADENİZ BÖLGESİ'NDE KULLANILIŞI

Prof. Dr. Necati DEMİR

Islık dili, coğrafyanın insana bir hediyesidir. Yani coğrafya ile ilgilidir. Dünya üzerinde engebeli coğrafyaya sahip hemen her bölgede ıslık dili yürürlüktedir denilebilir. Nitekim İspanya, Kanarya Adaları ve Meksika gibi ülkelerin dağlık bölgelerinde de ıslık dilinin yürürlükte olduğunu, insanların 3-4 km'ye kadar uzaklıktan ıslık dili ile anlaşabildiğini, dünyada altmışa yakın ıslık dilinin kullanıldığını, bilim adamlarının çalışmalarından öğrenmekteyiz.

Islık dili gibi özel dillere "Grup Dili" denilmektedir. Zira dillere, bölgelere hatta yörelere göre değişmektedir. Grup dilinin bir bölgede iletişim yöntemine dönüşebilmesi, orada yaşayanların üzerinde mutabakata vardığı işaretlerin kullanılmasıyla mümkündür. Islık dili de böyledir. Islık diliyle herhangi bir yörenin, herhangi bir topluluğun, ancak herkesçe bilinen ortak konuları, sorunları konuşulabilir. Zaman içerisinde kullanılmakta, gelişmekte, herkesin mutabakata vardığı bir hale gelmekte ve iletişim aracı olmaktadır.

Türkiye'de ise ıslık dili, genellikle Güney Doğu Anadolu Bölgesi ve Karadeniz Bölgesi'nde karşımıza çıkmaktadır. Her iki bölgemiz de dağlık ve sarpıtır. Coğrafi bakımdan ortak özellikleri budur.

Karadeniz Bölgesi, engebeli ve dik yamaçlı bir coğrafi yapıya sahiptir. Engebeli arazide yaşamak zor bir işittir. Bu bölgede yaşayan insanlar, engebeli ve sarp arazide hayatlarını sürdürebilmek veya engebeli arazide yaşamak zorluğunu aşabilmek için pek çok farklı uygulamaya, yeniliğe ve keşfe imza atmak zorunda kalmışlardır.

Islık dili, karşılıklı vadi yamaçlarına yerleşmiş köylerde rivayetlere göre, yüzyıllardır kullanılmaktadır.

Tarihi kaynaklara, iskan biçimine bakıldığında Karadeniz Bölgesi'nde daha eski dönemlerde insanlar haberleşmek için bazı işaret dilleri kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bölgeye gelen ilk Müsliman Türkler, kolay haberleşebilmek amacıyla tepe üzerlerine yerleşmişlerdir. Ateş ve dumanla görüntülü, çan ve davulla sesli iletişim yöntemleri geliştirdikleri tahmin edilmektedir. "Islık dili" de bunlardan biri olmalıdır. Dolayısıyla ıslık dilinin tarihî temelini bölgeye ilk gelen Türkmenler olduğu ortaya çıkmaktadır.

Karadeniz Bölgesi'nde temel ihtiyaçların temin edilmesinde diğer bölgelere göre pek çok farklılıklar vardır. Suyun eve akıtılması, mısırın tarlaya ekilmesinden yemek masasına gelişine kadar hemen her şeyde onlarca farklı uygulama ile karşılaşmak mümkündür. Bir başka söyleyişle, insan hayatıyla ilgili farklı uygulamalar bölgede yaşama zorluğunu aşma ihtiyacından doğmuştur.

Bunlardan birisi de haberleşmedir. Karadeniz Bölgesi'nde pratik, arazi yapısına uyumlu, etkili ve ilginç haberleşme aracı olarak ıslık dili gelişmiştir.

Karadeniz Bölgesi'nde, Türkiye'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi evler birbirine yakın değildir. Dağınık bir iskan söz konusudur. Arazi engebeli olduğu için yürüyerek 2 km uzaklıkta olan iki evin arası kuş uçuşu 100-200 metredir.

Bu durumda 30 dakikada yürüyerek ulaşılacak bir nokta ile ses atarak kısa zamanda anlaşabilmek mümkün olmaktadır. Yani ıslık diliyle uzaktan uzağa anlaşabilmek mümkündür,.

Yüksek sesle karşıdan karşıya haberleşmek bir süre sonra ses tellerini bozmakta, insanı rahatsız etmektedir. Bunun yanında ses, ne kadar yüksek olursa olsun ulaşabileceği bir nokta vardır. Islık sesi, tiz olduğu için daha uzaklara ulaşmaktadır. Yapılan araştırmalara göre uygun bir coğrafyada, iyi bir ıslık tekniği ile ıslık sesi on km'ye kadar ulaşabilmektedir.

Islık dili, Karadeniz Bölgesi'nin iç kesimlerinde çok genel olarak bilinmektedir. Ancak coğrafyanın ıslık diline uygun olup olmamasına bağlı olarak, bazı yörelerde gelişebilmiştir. Hemen her kelime ıslık dili ile telaffuz edilebilmektedir. İnsanlar, ihtiyaca göre veya söylenecek cümleye göre bazı parmaklarını dudaklarına yerleştirip yüksek sesle ıslık etmektedirler.

Aslında bir bölgede ıslık dilinin iletişim yöntemine dönüşebilmesi, orada yaşayanların üzerinde mutabakata vardığı işaretlerin kullanılmasıyla mümkün. Islık dili kurulurken, ince-kalın, yüksek-alçak, devamlı-kesik seslerle bazı ritim kalıpları oluşturulur.

İşitilen ses, çevredeki insanlar tarafından, kendileri de aynı işi yapabildikleri için algılanmakta ve iletişim sağlanabilmektedir. Dolayısıyla ıslık diliyle herhangi bir yörenin, herhangi bir topluluğun, ancak herkesçe bilinen ortak konuları, sorunları konuşulabilmektedir.

Bazı yörelerde ise kısa, kesik haberleşme aracıdır. Örnek: Ormanlık arazide iki kişi birbirini kaybeder. Birisi yüksek sesle, neredesin anlamında ıslık eder, diğeri de buradayım anlamında yine ıslıkla cevap verir.

Islık dili konusunda son zamanlarda Giresun ili öne çıkmıştır. Örnek: Giresun'un Çanakçı ilçesine bağlı Kuşköy civarında yerleşimin dağınık olmasından dolayı, zaman içinde geliştirilen ıslık dili, günümüzde de kullanılmaya devam edilmektedir. Sis Dağı'nın batı yüzündeki yerleşim bölgelerinde kullanılan ve kuşdili olarak da adlandırılan, ıslık dilinin yaklaşık bin yıllık bir geçmişi olduğu tahmin edilmektedir.

Islıkla konuşanlar hâlâ hayattayken gerekli ses kayıtlarının yapılması ve bu dile sahip çıkılması gerekmektedir. İletişimdeki hızlı gelişmeler ıslık dilini çok kısa bir zaman içerisinde tarihe gömeceği şimdiden açıkça görülmektedir.